

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Ohjelma sisältää laajan kokonaisuuden toimenpiteitä rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi Suomessa. Onnistunut ohjelman toimeenpano edellyttää, että sidosryhmäyhteistyötä toteutetaan laajasti eri toimijoiden kanssa.

Ohjelmassa onkin kiitettävästi huomioitu keskeiset sidosryhmät ja yhteiskunnalliset toimijat: viranomaiset, kansalaisyhteiskunta, poliittiset päättäjät, media ja työnantajat. On tärkeää, että jokainen taho sitoutuu rasismin ja syrjinnän torjuntaan omassa toiminnassaan – vastuuta ei saa ulkoista muille.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Suomen yhdenvertaisuuspolitiikka on kehittynyt EU-jäsenyyden myötä. Vuoden 2015 lakimuutos laajensi syrjinnän kiellon kattamaan useita eri perusteita. Muutosten taustalla oli tarve edistää entistä paremmin eri väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia Suomessa.

Risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen on otettava huomioon läpileikkaavasti kaikissa toimenpiteissä. Erityistä huomiota on kuitenkin kiinnitettävä niihin toimenpiteisiin, jotka edistävät haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten pääsyä opiskeluun, työelämään ja muihin tukipalveluihin. Kohderyhmän parissa työskentelevillä viranomaisilla on oltava riittävä tietotaito sekä tunnistaa moniperusteisen syrjinnän riskit, että ottaa ne huomioon palvelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

On positiivista, että ohjelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota lasten, nuorten ja perheiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseen. Koulutusta ja kasvatusta koskevien toimenpiteiden suunnittelussa ja konkreettisesti toteuttamisessa on varmistettava, että risteävän ja moniperusteisen syrjinnän riskit ovat tiedossa, niitä ymmärretään ja otetaan huomioon.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulla ja Tasa-arvovaltuutella on keskeinen rooli risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjumisessa. Vaikka valtuutettujen toiminta perustuu eri lainsäädäntöihin, riippumattomien viranomaisten tiiviimpi yhteistyö mahdollistaisi tehokkaamman moniperusteisen syrjinnän tunnistamisen ja torjumisen, johdonmukaisemman ja kattavamman ohjauksen ja valvonnan risteävän syrjintätapausten käsittelyssä.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Toimenpideohjelman tavoitteet ja toimenpidekokonaisuus on laaja. Niiden laadukas toteutuminen olisi merkittävä askel muutokseen kohti yhdenvertaisempaa Suomea. Tavoitteiden toteutumiseksi on varmistettava, että kaikki vastuutahot ovat sitoutuneet prosessiin. Tavoitteille on asetettava selkeät ja seurattavissa olevat mittarit.

Järjestöille on varattu keskeinen rooli rasismien vastaisten toimien toteuttamisessa. Samaan aikaan niiden toimintaedellytykset ovat kuitenkin vaarassa rahoitusleikkausten takia. Leikkausten seurauksena kaikkein heikoimmassa asemassa olevien mahdollisuus osallistua ja saada äänensä kuuluviin, heikkenee.

Valmisteilla olevan Kansalaisjärjestöstrategian tavoitteena on ollut kehittää ja turvata järjestölähtöistä työtä. Järjestötoimintaan kohdistuvat leikkaukset ovat toteutumassa jo ensi vuonna. Strategian toimenpiteet järjestöjen tukemiseksi ovat yksinkertaisesti myöhässä. On ristiriitaista, että samalla kun toimenpideohjelmassa järjestöille annetaan tilaa ja tärkeä rooli yhdenvertaisuuden edistäjinä, niiden toimintamahdollisuudet supistuvat.

On kiitettävää, että hyvien väestösuhteiden edistäminen on nostettu yhdeksi toimenpideohjelman prioriteetiksi. Hyvät väestösuhteet edistävät yhteiskuntarauhaa ja yhdenvertaisuutta, vähentävät vastakkainasettelua, syrjintää ja osattomuutta.

Etnisten suhteiden neuvottelukunnalla ETNO:lla on tärkeä rooli tässä työssä. ETNO:n resurssit ovat kuitenkin täysin riittämättömät suhteessa sille annettuun lakisääteiseen tehtävään ja siihen kohdistuviin odotuksiin.

Neuvottelukunnan toiminnan tuloksellisuus on suoraan sidoksissa jäsenten aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Valitettavasti poliittisten puolueiden osallistuminen ETNO:n työhön on ollut hyvin vähäistä.

Jatkossa puolueiden tulisi velvoittaa omat ETNO:n edustajansa osallistumaan neuvottelukunnan työskentelyyn. Seuraavan kauden jäsenvalinnassa olisi huolehdittava, että sekä etnisten vähemmistöjen että eduskuntapuolueiden edustus on kattava. Parhaimmillaan ETNO pystyy merkittävästi edistämään etnisten ja uskonnollisten vähemmistöjen ja poliittisten päättäjien paljon kaivattua dialogia.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Tavoitteiden toteuttamiselle on asettava selkeät ja seurattavissa olevat mittarit. Mittareiden käyttöön ottaminen on toimenpiteiden toteuttamisesta vastaavien tahojen vastuulla.

Toimenpideohjelman etenemistä asetettavaan työryhmään on kutsuttava myös kansalaisyhteiskunnan edustus.

Muut kommentit

Rasismien torjumiseen tarvitaan kokonaisvaltainen ja läpileikkaava lähestymistapa: tarvitaan yleistä tietoisuuden lisäämistä rasismista historiallisena jatkumona ja prosessina, johon Suomi on osallinen. Rasismi ei ole yksittäinen tapahtuma eikä uusi ilmiö, joka on rantautunut Suomeen vasta 1990-luvulla. Suomessa on tunnustettava oma rasistinen historia ja miten se on vaikuttanut myös kansallisiin vähemmistöihin, kuten saamelaisiin, tataareihin, juutalaisiin ja suomen romanivähemmistöön. Vasta tiedostamalla rasistiset ajatusmallit ja asenteet ja niiden vaikutukset sekä yhteiskunnallisella että yksilötasolla, päästään pohtimaan vaikuttavia toimintatapoja ja malleja. Rasismien torjumiseksi on koulutettava valtaväestöön kuuluvia ihmisiä, ja rasismien torjuminen tulee olla ennen kaikkea heidän vastuullaan.

Huomioita sitä, mitä tarvitaan.

- Viharikosten torjuminen: Esityksestä puuttuu konkreettiset toimenpiteet viharikosten torjumiseksi ja viharikoksiin ja vihapuheeseen puuttumiseksi, ainoastaan todetaan tarve.

- Tutkimus: Rasismien vastaisen työn edistämiseksi tarvitaan tutkittua tietoa eri väestöryhmien oikeuksien toteutumisesta ja heidän kokemastaan syrjinnästä, rasismien esiintyvyydestä ja ilmenemismuodoista, asenneilmapiiristä. Tarvitaan sekä määrällistä dataa että pitkäjänteistä laadullista tutkimusta, ja tämän rahoittamisesta tulee huolehtia.

- Tutkimukseen perustuva päätöksenteko: samaan tapaan, kuin merkittäviä yhteiskunnallisia uudistuksia suunniteltaessa arvioidaan suunniteltujen toimenpiteiden sukupuolivaikutuksia, olisi systemaattisesti arvioitava myös niiden vaikutuksia eri vähemmistöryhmiin yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta. Jotta näin voi tehdä, täytyy selvitystyötä koordinoida ja rahoittaa.
- Mielenterveyspalveluiden saavutettavuuden parantaminen eri taustoista tuleville ihmisille: Rasismi kuormittaa tutkitusti mielenterveyttä.
- Asuminen: Syrjintä asuntomarkkinoilla aiheuttaa ongelmia maahanmuuttajataustaisille ihmisille ja perheille. Tämä ilmiö kaipaisi selvittämistä ja toimenpiteitä syrjintään puuttumiseen. Asuinalueiden eriytymistä tulee aktiivisesti ehkäistä mm. kaupunkisuunnittelun keinoin. Asukasosallisuutta lisättävä asukkaiden moninaisuus huomioiden.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Tuominen Jenni
Monika-Naiset liitto ry - VN/27386/2023-VNK-31